

Feljton

Haški tribunal:
političko tijelo ili
nepristrasni sud (13)

Republika Srpska - sigurna luka za optužene Srbe

Rijetke oaze mira - općine u zapadnoj Hercegovini • Najveća podjela u pogledu stava o ICTY između Republike Srpske i Federacije • Zločinci na slobodi

Iskustvo rata u Bosni i Hercegovini je znatno drugačije od drugih bivših jugoslovenskih republika, prije svega zbog toga što su borbe direktno dotakle veliki dio bh. populacije i teritorije. Zločini su, konstatuje Inicijativa naučnika, osim toga, uglavnom, "bili ključna komponenta strategije borbenih snaga, prije nego skup slučajnih događaja".

Priredile:

Džejna HASANBEGOVIĆ
i Aldijana OMERAGIĆ

U Srbiji, sve do kosovske kampanje, rat nije direktno dodirnuo stanovnike te bivše yu-republike. Srbijanci, dakle, nisu postali žrtvom ratnih zločina, a oni koji su sudjelovali u borbama, kao redovni vojnici ili pripadnici paravojnih formacija, zapravo su odlazili, uglavnom u Bosnu.

Bljesak i Oluja

U Hrvatskoj, također, iako se oko trećina njene teritorije, na kojoj je bilo izraženo prisustvo Srba, pokušala otcijepiti, vojna akcija se nije proširila cijelom zemljom. Oružani konflikt u RH bio je brzo zaustavljen i stabilizovan. Izuzeci su operacije *Bljesak i Oluja*, u maju i avgustu 1995, jedine otvorene akcije, u kojima je srpska krajina vraćena pod kontrolu hrvatskih vlasti.

Iako su u dijelovima RH borbe bile žestoke, za većinu Hrvata bile su važnije indirektno, nego direktne posljedice rata.

U BiH sve je drugačije. Malo je stanovnika BiH koje rat na jedan ili drugi način nije direktno povrijedio.

"Oblasti koje su se najviše približile tome da budu ostrva mira je bio mali broj općina u zapadnoj Hercegovini, u kojima su bili dominantni bh. Hrvati i HVO. Etničke manjine bile su prisutne u svakoj opštini, tako da su one, u najmanju ruku, postale mjesto etničkog čišćenja. Stoga, ne može biti preuveličavanje da se kaže da je, na ovaj ili onaj način, svako mjesto u BiH direktno pogođeno ratom", zapisala je Inicijativa naučnika.

No, ono što je za BiH karakteristično jeste da je izvršavanje ratnih zločina bio primarni cilj rata i jedno od osnovnih sredstava za njegovo pos-

tizanje. U BiH je, podsjeća Inicijativa, "kreirana mreža logora, dizajniranih kao instrumenti za raseljavanje populacija, koji su postali mjesta niza okrutnosti protiv zarobljenika".

Zato je, konstatuju naučnici, i odgovor ljudi iz regiona na procesuiranje ratnih zločina u Hagu tako različit.

Generalno, mediji u BiH su veliku pažnju posvetili ratnim zločinima, a Bosanci su imali više dostupnih informacija o ICTY i njegovom radu nego građani drugih država Balkana. Ipak, Inicijativa smatra da je istina reći da je unutar BiH mišljenje o vrijednosti i značaju Tribunala oštrije podijeljeno nego negdje drugo, naročito između Federacije i Republike Srpske.

Dodatni faktor koji je definisao prirodu rata i kasnije mira je, sa stanovišta BiH, uloga međunarodnih aktera, pa i Dejtonski mirovni sporazum.

Haški tribunal se našao uhvaćen u

Karadžića da nastavi izbjegavati hapšenje. RS se smatrala kao "sigurna luka" za optužene Srbe, a srpski političari nastavljaju održavati javnu fasadu poricanja toga", navode naučnici.

Naučnici Hrvatima u zapadnoj Hercegovini pripisuju separatistička gledišta i duboko nepovjerenje prema Tribunalu, te ističu da oni iz centralne Bosne i Posavine, koji naginju više etničkoj raznolikosti Bosne, na ICTY gledaju sa većom simpatijom.

"Suprotno tome, bošnjačke stranke, i druge grupe posvećene integritetu ujedinjene Bosne, kao što su socijaldemokrati, široko su dali svoju podršku ICTY", zapisali su naučnici.

Cinizam

Cinizam sa kojim neki Bosanci, ipak, posmatraju ICTY, prema vjerovanju naučnika, potiče od svjesnosti

Haški tribunal se našao uhvaćen u klopku

klopku, jednako kao i bh. društvo zbog dejtonske podjele teritorija i interesa između etničkih oligarhija. U BiH je zbog toga, smatraju naučnici, stvoren osjećaj blokade i izvještčenosti.

Iako je vlada BiH od početka pristala da sarađuje sa Tribunalom, vlasti unutar dva entiteta, smatra Inicijativa, "nisu previše žudile da podrže njegov rad".

"Stavovi i ponašanje hrvatskih i srpskih partija težili su da odraze stavove vlada Hrvatske i Srbije. To je naročito bio slučaj sa RS, u kojoj nije bilo teško za bivšeg lidera SDS Radovana

da neki od upetljanih u ratne zločine slobodno žive unutar BiH.

"Oni mogu izbjeći optužnice, jer je politika Tribunala odredila da njihova djela nisu dovoljno ozbiljna ili se dokazi ne čine dovoljno jakim", navodi Inicijativa.

Opravnado ili ne, praznina između podignutih optužnica i uhapšenih bila je velika i doprinosila je cinizmu prema "međunarodnoj zajednici". Pa, i ICTY.

Havijer Bogarel raspravlja da međunarodne institucije u Bosni, uključujući Tribunal, ma kako im dobre namjere bile, ustvari nesvesno služe da ukorijene ljude u specifičnim i limitiranim identitetima. Oni rade da potvrde prvenstvo "ratnih" identiteta. ICTY ljude prepoznaje na temelju toga da li su žrtve ili izvršioци i time, smatra, nameće zapadnjački pogled na Balkan, odvajajući tako moguću ulogu međunarodnih aktera u uzrokovanju rata.

(Sutra: Luđačka dejtonska košulja)

NA DANAŠNJI DAN

1560. - Turske galije natjerale u bjekstvo špansku flotu pod komandom vojvode **Medine** u bici u Sredozemnom moru kod grada Tripolija, koji su Turci 1551. godine preuzeli od Španije.

1587. - Nakon 19 godina zatočeništva, pogubljena škotska kraljica **Meri Stjuart** (Mary Stuart), zbog učešća u zavjeri za zbacivanje sa prijestola engleske kraljice **Elizabete I** (Elizabeth I).

1676. - Umro ruski car **Aleksej Mihajlovič Romanov**, otac **Petra Velikog**, koji je tokom vladavine od 1645.

Meri Stjuart godine do smrti ugušio pobune kmetova i pobunu donskih kozaka pod **Stepanom Razinom**. Proširio je teritoriju pripojivši Rusiji Ukrajinu do rijeke Dnjepr i istočne dijelove Sibira.

Petar Veliki

prve novine (*Vedomosti*), a 1703. godine na ušću rijeke Neve podigao je novu prijestonicu - Sankt Peterburg (kasnije Lenjingrad).

1828. - Rođen **Žil Vern** (Jules Verne), francuski pisac naučno-fantastičnih romana. Zaokupljen naučnim otkrićima, dalekim zemljama i istraživačkim podvizima, napisao je više od 50 romana, među kojima su najpoznatiji *Put oko svijeta za 80 dana*, *20.000 milja pod morem*, *Put na Mjesec*, *Put u središte Zemlje*, *Carev glasnik*, *Pet sedmica u balonu*, *Djeca kapetana Granta*.

1861. - Južne države SAD odvojile se od Unije i osnovale Konfederaciju država Amerike, s **Džefersonom Dejvisom** (Jefferson Davis) kao predsjednikom, što je dovelo do Američkog građanskog rata (1861-65).

1863. - Pruska i Rusija sklopile savez da bi ugušile revoluciju u Poljskoj.

1937. - U Španskom građanskom ratu trupe generala **Fransiska Franka** zauzele Malagu, uz pomoć oko 15.000 italijanskih vojnika.

1940. - Nacisti u Drugom svjetskom ratu strijeljali svakog desetog stanovnika iz dva poljska sela u blizini Varšave zbog ubistva dva njemačka vojnika.

1943. - Sovjetska armija u Drugom svjetskom ratu oslobodila grad Kursk, koji su Nijemci okupirali 1941. godine.

1963. - U Iraku izvršen državni udar. Predsjednik Iraka, general **Abdul Karim Kasem**, je strijeljan, a novi šef države je postao pukovnik **Abdul Salem Muhamad Aref**.

1975. - Sovjetski i američki astronauti počeli zajedničke pripreme za letove *Sojuz-Apollo*.

1984. - Na Olimpijskom stadionu *Koševo* u Sarajevu otvorene 14. zimске olimpijske igre (ZOI). Na prvim OI održanim u bivšoj Jugoslaviji učestvovali su sportisti iz 49 država, najveći broj u historiji ZOI.

1992. - Članice Evropske zajednice potpisale u Maastrichtu (Maastricht, Holandija) ugovor kojim je ova ekonomska zajednica postala i političko-pravna unija (Evropska unija).

2002. - Visoki predstavnik u BiH **Wolfgang Petrič** (Wolfgang Petritsch) nametnuo dva zakona koji će pomoći i pojednostaviti rekonstrukciju nacionalnih spomenika. Name-tanjem

2002. - Glavni tužilac Haškog tribunala **Karla del Ponte** izjavila da je predsjednik SR Jugoslavije **Vojislav Koštunica** glavna prepreka za hapšenje i predaju bivšeg komandanta vojske bosanskih Srba i optuženog ratnog zločinca, generala **Ratka Mladića**.

2002. - U Salt Lejk Siti (Salt Lake City), u američkoj državi Juta (Utah), otvorene su 19. ZOI. Na Igrama je učestvovao 2.531 sportista iz 77 zemalja (355 sportista više nego je nastupilo četiri godine ranije na ZOI u Naganu, Japan).

2003. - Indija protjerala pakistanskog visokog komesara **Džalila Abasa Džilani** (Jalil Abbas Jilani) i još četvero zaposlenih u pakistanskoj misiji, optuživši Džilani-ja za finansiranje separatističkog pokreta u indijskom Kašmiru.

Fransisko Franko

Nezaštićene sigurne luke

Dodatno razočaranje u pogledu međunarodne zajednice jeste odsustvo vojnih intervencija u određenim situacijama, prije svega unutar zaštićenih zona.

"Lokacije označene kao "sigurne luke pod zaštitom UN snaga" ispalo je, nudile su mnogo manju zaštitu nego što su Bosanci bili navedeni da očekuju. Postojao je niz prilika kada podrška iz vazduha, koja se mogla smatrati potrebnom da se potvrdi da nešto jeste sigurna luka, nije uslijedila", navodi Inicijativa, te dodaje da je ova oznaka zaštićenih zona postala beznačajna, pokazalo se, na primjeru Srebrenice jula 1995.